

8

VAN OPEN CONTENT VIA OPEN PEDAGOGY NAAR OPEN ONDERWIJS

Auteurs

Robert Schuwer (Fontys, hoofdauteur),
Marjanne van Arendonk (Seecr),
Martijn Ouwehand (TU Delft) en
Nicolai van der Woert (Radboudumc)

TOEKOMSTSCENARIO

Op weg naar huis overdenkt Anne, docente psychologie aan een hogeschool, de dag die achter haar ligt. Die is goed begonnen met de groep studenten die haar trots de feedback op een concept-essay van een peergroep uit Brazilië heeft getoond. Een andere groep heeft zelfstandig via een MOOC de eerste beginselen van ontwikkelingspsychologie geleerd en was druk bezig met een digitale samenvatting. Hun eerste concept was zo goed dat Anne het uiteindelijke resultaat als open leermateriaal wil delen met collega's bij andere opleidingen. Nog even vanavond een vakforum checken waar ze feedback wil geven, voordat ze naar haar wekelijkse orkestrepitie gaat.

Wat is open pedagogy?

De mogelijkheden om leermaterialen te delen en te hergebruiken groeien voortdurend. Dat komt tot uiting in het stijgende aantal repositories, de open platformen waar open cursussen (al dan niet *massive*) worden aangeboden en de vele open tools om in het onderwijsproces te gebruiken. De aandacht verschuift van de mogelijkheden van open content naar de toepassing ervan in de dagelijkse onderwijspraktijk. De centrale vraag is nu: hoe kunnen we de didactische werkvormen verbeteren met open onderwijs? Meer aandacht voor het toepassen van open kenmerken in de onderwijspraktijk moet uiteindelijk leiden tot meer flexibiliteit in alle facetten van het onderwijs. Zo krijgt de student veel meer invloed op zijn eigen leerproces, gevoed door persoonlijke motivatie, interesse en talent, ofwel onderwijs op maat (Dumont, Instance & Benavides, 2010).

In deze context zijn verschillende begrippen van belang:

- **Open content** is creatief werk (zoals teksten, afbeeldingen, geluid of video) dat is gepubliceerd met een open licentie (zoals Creative Commons) die het kopiëren, bewerken en verspreiden ervan expliciet toestaat (SURF, 2015). Open content voor onderwijsdoeleinden noemen we ook wel open leermaterialen (Open Educational Resources, OER).
- **Open onderwijs** (open education) verwijst naar praktijken en activiteiten gericht op openheid in het onderwijs (Open Education Handbook).

Mulder & Janssen (2014) noemen in hun 5COE-model vijf componenten van open onderwijs: *content, diensten, docentinspanning, vraag van de lerende en vraag van de omgeving*. Dit model kan een instelling gebruiken om de mate van openheid van onderwijs te bepalen.

- De opvattingen over **open pedagogy** zijn nog niet zijn uitgekristalliseerd. Wij kiezen voor een licht aangepaste omschrijving van Hegarty (2015) omdat die het meest instrumenteel is en daardoor goede aanknopingspunten biedt voor docenten die ermee aan de slag willen.

Open pedagogy is een didactische werkvorm die aan een of meer kenmerken uit de onderstaande figuur voldoet:

Open pedagogy in de praktijk

Fontys Hogeschool ICT: Human Centered Design

Bij Fontys Hogeschool ICT wordt het vak Media Design gegeven. In het tweede leerjaar werken studenten voor langere tijd aan projectopdrachten, afkomstig van IDEO.org. Deze organisatie ontwerpt producten en diensten om het leven van mensen in arme en kwetsbare gemeenschappen te verbeteren. Ze propageren daarbij een aanpak die ze Human Centered Design noemen, onder meer door challenges uit te schrijven. De studenten hebben meegewerkt aan de challenge “Hoe kunnen we gezondere voeding bieden aan mensen in nood?”. De groep studenten heeft de beschikbare OER op de website van IDEO.org gebruikt om te leren over deze aanpak. Ook maakten ze gebruik van het online platform op die website om hun kennis te delen en peer feedback te ontvangen op hun ontwerp. De groep scoorde het beste op het behalen van de leerdoelen voor het vak. De studenten gaven zelf aan de verbinding met de ‘echte wereld’ zeer waardevol en leerzaam te hebben gevonden.

Deze casus heeft de volgende kenmerken uit het schema hiernaast:

- Lerenden zijn via sociale media verbonden en delen hun ideeën, kennis en bronnen (a);
- Deel ideeën vrijelijk voor kennisontwikkeling (d);
- Maak deel uit van een community met professionals (e);
- Maak gebruik van vormen van reflectie zoals peer feedback (g);
- Draag bij aan kritische feedback van mede-lerenden (h);

Waarom is open pedagogy kansrijk voor het hoger onderwijs?

Open pedagogy verbreedt het palet van didactische werkvormen die een docent tot zijn of haar beschikking heeft. Dit kan de kwaliteit van het hoger onderwijs verbeteren.

Het grotere palet aan didactische werkvormen maakt het mogelijk meer waardevolle onderwijsarrangementen te creëren. Dit draagt bij aan een vorm van onderwijs waarbij studenten worden opgeleid tot bekwame kenniswerkers.

Docent-gecentreerde colleges blijven voor sommige onderwerpen en studenten waardevol, maar dit sluit een open pedagogy niet uit.

Een bredere inzet van open pedagogy brengt ook andere voordelen van een open(er) benadering van onderwijs binnen bereik. Denk aan een grotere toegankelijkheid van onderwijs en efficiëntie door onderwijs materialen te delen.

Hoe kan open pedagogy bijdragen aan onderwijs op maat?

Open pedagogy biedt docenten meer mogelijkheden om onderwijs op maat te maken, omdat materialen en mensen (community) toegankelijker worden. Door te kijken naar de kenmerken van open onderwijs ontstaan meer kansen om studenten op maat te bedienen. Open pedagogy helpt een docent daarbij om vanuit zijn of haar onderwijsvisie te kiezen voor passende didactische werkvormen.

Kansen en uitdagingen

Open pedagogy vraagt een professionaliseringsslag om betrokkenen op alle niveaus van een instelling bewust te maken van de mogelijkheden en de noodzaak. Ook blijft aandacht voor andere (rand)voorwaarden nodig om de adoptie te versnellen, zoals ondersteuning voor de docenten of een sterk boegbeeld binnen een instelling. Verder is open pedagogy een begrip in ontwikkeling; er is behoefte om goede voorbeelden uit te wisselen en te experimenteren. Open onderwijs is een breed begrip en biedt vele mogelijkheden. Maar aandacht voor open content alleen is niet voldoende. Open onderwijs biedt vele kansen, zoals gebruikmaken van de beste onderwijsmaterialen en die materialen verbeteren door ze te delen. Het wordt tijd dat die voordelen worden omarmd door hoger onderwijsinstellingen op alle niveaus van de organisatie. Zowel docenten als bestuurders moeten hun steentje bijdragen om te profiteren van de mogelijkheden van open onderwijs. Docenten kunnen (bottom-up) open pedagogy verweven in de dagelijkse praktijk, terwijl

bestuurders (top-down) strategisch en beleidsmatig stappen kunnen zetten om open onderwijs mogelijk te maken en een visie neer te zetten.

Meer weten?

- Dumont, H., D. Instance and F. Benavides (eds.) (2010), *The Nature of Learning: Using research to inspire Practice*
- Hegarty, B.(2015). *Attributes of Open Pedagogy: A Model for Using Open Educational Resources*
- Mulder, F. & Janssen, B. (2014). *Naar OER-onderwijs voor iedereen* *Open Education Handbook* (Wikibooks)
- SURF (2015), *Begrippenkader online onderwijs*
- Wiley, D. (2015), *Open Pedagogy: The Importance of Getting In the Air*

Reactie student

Ik geloof dat open pedagogy veel kansen biedt. Deze trend is kansrijk voor het onderwijs omdat hij de potentie heeft om studenten beter onderwijs en betere informatie te bieden. Studenten moeten echter wel weten waar ze aan toe zijn.

Het is ook belangrijk dat docenten ondersteund worden om deze vormen van onderwijs te verkennen. Wanneer open pedagogy alleen als optie wordt aangeboden zonder actieve ondersteuning en stimulering, zullen alleen de meest gemotiveerde of gedigitaliseerde studenten er gebruik van maken. Ik vrees dat in dat geval het doel van open pedagogy niet gehaald wordt. Daarnaast moet het voor studenten duidelijk blijven wat er van hen wordt verwacht; dit vereist dus ook goede kennis van de middelen die worden aangeboden.

Jeroen Wienen, algemeen bestuurslid bij het Interstedelijk Studenten Overleg (ISO)